

Referanser: KR 28/20, KR 06/22, KR 74/22, KR 07/23, KR 74/23, BM 38/23

Arkivsak: 22/04543-6

Saksdokumenter:

Plan for kirkelig undervisning og læring

Plan for kirkelig undervisning og læring

Sammendrag

Siden grunnlaget for trosopplæringsreformen ble utredet i NOU 2000:26, har det skjedd endringer som gir grunn til å gjennomtenke hvordan kirken møter dagens situasjon og fremtidens utfordringer på en best mulig måte. Kirkerådet nedsatte derfor i 2020 trosopplæringsutvalget for å gå igjennom trosopplæringen i Den norske kirke. I sin rapport levert 1. jan 2022 kom trosopplæringsutvalget med en rekke anbefalinger for arbeidet med trosopplæring. Etter at rapporten hadde vært på høring ba Kirkerådet i sak KR 74/22 om at det ble iverksatt arbeid med ny plan for trosopplæring. I KR 07/23 behandlet Kirkerådet forslag til ny plan for kirkelig undervisning og læring og vedtok å sende denne på høring. Kirkerådet behandlet revidert versjon av ny overordnet plan i KR 74/23 og vedtok å oversende planen til Bispemøtet for læremessig vurdering. Planen ble behandlet av Bispemøtet i sak BM 38/23. Det ble i etterkant foretatt endringer og justeringer med utgangspunkt i Bispemøtets uttalelse. Med dette har det skjedd en rekke endringer i det som nå har fått navnet «Plan for kirkelig undervisning og læring», og planen legges fram for sluttbehandling i Kirkemøtet.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å treffe følgende vedtak:

1. Kirkemøtet vedtar ny plan for kirkelig undervisning og læring – overordnet del.

2. Kirkemøtet ber om at Kirkerådet forbereder rammeplaner for kirkelig undervisning og læring til behandling på kirkemøtene i 2025 og 2026.

Saksorientering

Bakgrunn

Grunnlaget for trosopplæringsreformen i Den norske kirke ble utredet i NOU 2000:26 «... til et åpent liv i tro og tillit». Utredningen ble fulgt opp med en Stortingsmelding «Trusopplæring i ei ny tid» (7/2002-2003) og 23.mai 2003 vedtok Stortinget rammene for satsingen. De første 5 millionene ble bevilget i 2003 og etter en gradvis opptrapping av bevilgningene regnet staten reformen som fullfinansiert fra 2014 med 302,5 mill. kroner. Kirkemøtet 2009 vedtok Plan for trosopplæring «Gud gir – vi deler», basert på erfaringene fra reformens innledende forsøks- og utviklingsfase (2004-2008). Fra og med 2017 har alle menigheter utviklet en godkjent plan for trosopplæring, godkjent av biskopen, og er dermed i ordinær drift. Kirkemøtet plan for kirkelig undervisning og læring forplikter menighetene i deres arbeid på feltet. Kateketer er i tjenesteordningens § 3 forpliktet på «(...) de planer og programmer som er fastsatt for undervisningstjenesten i Den norske kirke». I tilskuddsforvaltningen har bispedømmerådet ansvar for å følge opp tilskudd gitt til kirkelig undervisning. Kirkemøtet 2024 har en egen sak om tilskuddsforvaltningen i Den norske kirke.

Utvalg for trosopplæring

I løpet av de 20 år som har gått siden grunnlaget for trosopplæringsreformen ble utredet i NOU 2000:26, har det skjedd endringer som gir grunn til å gjennomtenke hvordan kirken møter dagens situasjon og framtidens utfordringer på en best mulig måte. På bakgrunn av dette behandlet Kirkerådet i KR 28/20 Trosopplæring - 20 års erfaring og veien videre. Saksdokumentet beskrev blant annet følgende endringer:

- Staten legger ikke føringer for bevilgningen og kirken kan prioritere mål og tiltak, krav og forventninger til bruk av pengene som tildeles fra Kirkerådet via bispedømmerådene til fellestrådene som tilskuddsmidler til trosopplæringen. Kirken står fritt til å definere rammene og innholdet i trosopplæringen.
- Med trosopplæringsreformen har det blitt utviklet mange nye tiltak og etablert en systematikk i kontakt mellom menigheten og barn, unge og

deres familier gjennom oppveksten. Samtidig har det også kommet reaksjoner på arbeidsmåten, både i form av kritikk av mengden pålagt plan- og rapporteringsarbeid og som frustrasjoner rundt forholdet mellom kontinuerlige og punktuelle tiltak, de såkalte breddetiltakene. Dette tar potensielt tid bort fra å drive barne- og ungdomsarbeid i lokalkirken.

- Målgruppen «alle døpte i alderen 0-18 år» var ved oppstarten av reformen et uttrykk for bredde. Dette har utviklet seg til en uhensiktsmessig begrensning i dagens situasjon hvor kirken ønsker å tilby opplæring til de som i løpet av oppveksten kan vurdere dåp.

- Sekulariseringen i samfunnet medfører stadig debatt om at samfunnsarenaene skal være livssynsnøytrale.

- Bemanningssituasjonen i Den norske kirke med vakante stillinger og rekrutteringsutfordringer fører mange steder til redusert tilbud og avlysning av planlagte tiltak, også innen arbeidet for barn og unge.

- Med reformen er det etablert et stort antall nye undervisningsstillinger i Den norske kirke.

Kirkerådet vedtok på bakgrunn av dette å nedsette et utvalg for å gå igjennom trosopplæringen i Den norske kirke. Utvalget skulle ta utgangspunkt i mål, visjoner og innhold i NOU 2000:26 og Plan for trosopplæring (2009), vurdere situasjonen for trosopplæringen i dag og gi anbefalinger for veien videre både når det gjelder mål, innhold og organisering av kirkens trosopplæring. Dagens rammeverk og ressursbruk, ansvarsfordeling, styring og ledelse av trosopplæringen skulle også gjennomgås med sikte på å finne gode organisatoriske rammer for kirkens opplæring av barn og unge i kristen tro.

Rapport på høring

Trosopplæringsutvalget leverte sin rapport 1.1.2022. Kirkerådet behandlet rapporten i sak KR 06/22 og sendte rapporten på høring. Det kom inn 96 høringssvar innen høringsfristen 1. juni 2022.

En rekke av trosopplæringsutvalgets anbefalinger ble støttet i høringen og dermed lagt til grunn for det videre arbeidet med revidering av plan. Blant dette var at skillet

mellom tidsavgrensede breddetiltak og kontinuerlig arbeid bør bygges ned, og at samarbeidet med barne- og ungdomsorganisasjoner må styrkes. Høringen støttet også at ansatte finansiert av trosopplæringen må kunne bruke tid på samarbeid med skole og barnehage, selv om dette skjer i rammen av skolen og barnehagens læreplaner, og ikke i rammen av kirkens plan for trosopplæring. Et annet forhold som fikk klar støtte i høringen, var at arbeidet med digitale, pedagogiske ressurser bør styrkes både på lokalt og nasjonalt nivå og må ses i sammenheng med Den norske kirkes digitale satsing. Høringsoppsummeringen presenterte flere anbefalinger som fikk god støtte i høringen.

Føringer for arbeidet med ny plan

Kirkerådet behandlet sak KR 74/22 «Veien videre for "Plan for trosopplæring" i Den norske kirke» og vedtok:

Kirkerådet ber om at det iverksettes arbeid med ny plan for trosopplæring:

- 1) Målgruppen for kirkelig undervisning og læring omfatter alle døpte og alle interesserte, og en ny overordnet del legger livslang læring til grunn og omfatter både barn, unge og voksne.
- 2) Dagens ordning med trosopplæring bør inngå i en helhet og sammenheng med Den norske kirkes undervisningsfelt.
- 3) Det utarbeides en helhetlig plan for kirkelig undervisning og læring med både en overordnet del og rammeplaner for ulike målgrupper.
 - 0-5 år
 - 6-12 år
 - 13-19 år
 - Konfirmasjonstiden
 - Unge voksne
 - Voksne
- 4) Innholdsdimensjonen i trosopplæringen skal vektlegges sterkt.
- 5) Det skal utarbeides opplegg for bruk i SFO-tiden.
- 6) Kontinuerlige tilbud fra blant annet barne- og ungdomsorganisasjonene inngår i trosopplæringen.
- 7) Samisk trosopplæring skal inngå i planen.
- 8) Det skal arbeides videre med kirke-skole-samarbeid.

Plan på høring

Ny plan for kirkelig undervisning og læring ble så utarbeidet, og i KR 07/23 vedtok Kirkerådet:

Kirkerådet sender vedlagte forslag til overordnet del av plan for kirkelig undervisning og læring på høring.

Det kom inn 56 høringssvar innen fristen 15. mai 2023. Gjennomgående var høringsinstansene positive til innholdet i planen. De fleste mente at planen er tidsaktuell, inneholder viktige perspektiver og gode momenter. Mesteparten av innholdet ble derfor bevart etter høringen. Samtidig uttrykte mange av høringsinstansene at det var behov for å jobbe mer med helheten og språket i dokumentet. Høringsinstansene kom med en rekke konkrete innspill angående struktur, språk og innhold. Enkeltinnspillene ble vurdert og tatt med i arbeidet med det reviderte dokumentet. Innspillene fra høringsinstansene var til tider motstridende. I redigeringsprosessen ble disse vurdert i lys av trosopplæringsutvalgets rapport og tidligere saksdokumenter fra Kirkerådet. Noen av innspillene var mest relevante for arbeidet med rammeplaner og blir tatt med når disse utarbeides. For å imøtekomme innspillene fra høringsinstansene, ble det foretatt omfattende strukturelle endringer. Språket ble forenklet, gjentakelser ble fjernet, og det ble lagt til noen forklaringer og presiseringer. Videre ble det foretatt språklige endringer for å styrke indre sammenheng og dynamikk i teksten. Kapittelinnvidlingen ble endret. Dette bidro til å avklare begreper, styrke sammenhengen i teksten og øke lesevennligheten.

Høringsoppsummeringen i sak KR 24/23 gir en mer detaljert oppsummering av høringssvarene.

Kirkerådet behandlet revidert plan etter høringen i sak KR 74/23 og vedtok:

Kirkerådet oversender planen til Bispemøtet for læremessig vurdering.

Behandling i Bispemøtet

Bispemøtet behandlet oversendt plan i sak BM 38/23 «Plan for undervisning og læring» og vedtok:

Bispemøtet takker for muligheten til å gi en læremessig uttalelse om «Ny plan

for kirkelig undervisning og læring» i Den norske kirke. Bispemøtet vil uttale følgende:

- Planen skal gi overordnet formål og retning for kirkelig undervisning og læring i den kristne tro, forankret i Bibelen, Den norske kirkes bekjennelse, liturgi og salmer.
- Planen trenger en kort og tydelig beskrivelse av formål og verdigrunnlag for kirkelig undervisning og læring, herunder sammenhengen mellom dåp, trospraksis og læring.
- I lys av dette bør særlig kapittel 2 forenkles og omarbeides. Dette må også ses i sammenheng med innholdet i rammeplanene.
- Samfunnsanalysen bør i større grad vise til kilder.
- Bispemøtet anbefaler at det arbeides mer med hvordan samiske og andre minoriteters perspektiv omtales og innarbeides i helheten

Endringer etter Bispemøtets vedtak

De tre første punktene fra Bispemøtet påvirker særlig kapittelet om teologisk grunnlagstenkning, men også det innledende kapittelet. Det innledende kapittelet Om planen er omarbeidet. Kapittelet innledes nå med et klart fokus på sammenheng mellom dåpen og opplæringen. Videre beskrives formålet med kirkelig undervisning og læring som retter seg både mot døpte og interesserte. Dette understreker at kirkelig undervisning og læring i den nye planen har en mye bredere målgruppe enn trosopplæringen slik det er beskrevet i Gud gir – vi deler. Videre gis det et kort historisk tilbakeblikk. Det blir så skissert hvordan helhet, sammenheng og integrering i kirkens arbeid med undervisning og læring skal ivaretas. Det siste avsnittet omtaler planens oppbygging og rammeplaner for de forskjellige målgruppene. Salmeverset fra salme 697 er tatt ut, da det har et internasjonalt misjonsperspektiv som leseren kan misforstå når rammeverket er en nasjonal plantekst.

I kapittel 1 Sammenheng og kontekst for kirkelig undervisning og læring er kildene lagt inn og teksten justert, slik at kildehenvisningene og teksten henger sammen. Det er fortrinnsvis blitt valgt kilder som ikke blir endret eller som vil bli oppdatert fortløpende, etter hvert som ny informasjon blir tilgjengelig. Kapittel 2 Gud, mennesket og verden: teologisk grunnlagstenkning er forenklet og omarbeidet. Det har blitt kortere og fått klarere fokus på det teologiske grunnlaget for både tilnærmingen til og innholdet i undervisnings- og læringsarbeidet i kirken. Bibeltekstene er tatt ut av teksten.

Bispemøtet anbefalte videre at det ble arbeidet mer med hvordan samiske og andre minoriteters perspektiv omtales og innarbeides i helheten. Det lokale planarbeidet er avgjørende for at dette lykkes. Det er menighetsrådet, ansatte og frivillige lokalt som kjenner menighetens særpreg. Det er derfor nå lagt inn en tydelig presisering om dette i kapittel 7 Lokalt planarbeid på side 16, på slutten av andre avsnitt.

Det er også foretatt noen mindre justeringer i teksten for bedre å ivareta sammenhengen etter redigeringsarbeidet og få klarere frem tekstens mening. Beskrivelsen av samisk velsignelsespraksis på side 11 er lagt inn i en tekstboks for å tydeliggjøre at det er et eksempel.

Oppsummering om de viktigste endringene i ny plan for kirkelig undervisning og læring

Etter en omfattende prosess legges nå plan for kirkelig undervisning og læring fram for Kirkemøtet 2024. Oppsummert er dette de viktigste endringene sammenlignet med plan for trosopplæring:

- Ordningen med trosopplæring er satt inn i en helhet og sammenheng med Den norske kirkes undervisningsfelt og benevnes nå som «Kirkelig undervisning og læring». Dette er i tråd med trosopplæringsutvalget anbefaling.
- Målgruppen for kirkelig undervisning og læring er i tråd med trosopplæringsutvalgets anbefaling utvidet fra å omfatte alle døpte til å omfatte alle døpte og interesserte.
- Plan for kirkelig undervisning og læring legger nå livslang læring til grunn og omfatter både barn, unge og voksne, i tråd med trosopplæringsutvalgets anbefaling. Mange menigheter har allerede undervisningstilbud for unge voksne og voksne. Den nye planen anerkjenner og inkluderer dette arbeidet og styrker dermed helhet og sammenheng i fagfeltet.
- I tråd med vedtak i KR 74/22 skal det utarbeides seks rammeplaner for ulike aldersgrupper.
- Undervisningsfeltet, som inkluderer både tidsavgrensede aktiviteter, kontinuerlig arbeid og kirke-skole/barnehage-samarbeid er betraktet som en helhet. Undervisningsaktiviteter vil allikevel ha forskjellig formål. Undervisningsaktiviteter for kirke-skole/barnehage skal utarbeides i samråd med de aktuelle aktørene.

- Samarbeid med de kristne barne- og ungdomsorganisasjonene styrkes.
- Innholdsdimensjonen i trosopplæringen er forsterket i tråd med Kirkerådets vedtak i sak KR 74/22. Innholdsdimensjonen omfatter nå følgende innholdselementer: bibel, tekst og tolkning, kristen tro i praksis og kirkens kultur og tradisjon. Sammen skal de bidra til livstolkning og livsmestring.
- Samisk trosopplæring inngår i planen. Rammeplanene vil videre utdype hvordan det samiske kan ivaretas i alle menigheter og differensiere mellom samiske menigheter, menigheter der det bor stor andel samer og andre menigheter.
- Prinsippene om medborgerskap og likeverdig deltagelse er styrket.
- Rapportering på kirkelig undervisning og læring på lokalt plan gjøres nå helhetlig og tverrfaglig. Undervisning inngår i menighetenes samlede plan for arbeidet i soknet i stedet for å være beskrevet i en egen plan. Dette bidrar til større grad av sammenheng og fleksibilitet i det lokale arbeidet.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Ny plan for kirkelig undervisning og læring med overordnet del og seks rammeplaner er et stort arbeid for alle involverte og berørte. Arbeidet har administrative konsekvenser for Kirkerådets og bispedømmerådernes sekretariater, både når det gjelder arbeidet fram til vedtak på Kirkemøtet og når det gjelder implementering av ny plan. Dette arbeidet skjer samtidig innenfor gjeldende stillinger. Nytt nasjonalt planverk innebærer også at lokalkirken må gjøre justering i sitt arbeid med kirkelig undervisning og læring. Det vil være behov for kompetansehevende tiltak for å imøtekomme målsetningen om forsterket innholdsdimensjon. Dette er et administrativt arbeid for lokalkirken, og samtidig nøkkelen til reelle endringer i kirkens undervisning og læring.